

บทบาทของรัฐในการให้ความคุ้มครองแก่เด็ก

ยอมเป็นที่ทราบกันแล้วว่า บ้าน เป็นสถานที่เบื้องต้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยใจคอของเด็ก ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในภายหน้า ทั้งนี้ เพราะบ้าน เป็นสถานที่แห่งแรกที่เด็กเกิดมาจะต้องประสบและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม โรงเรียน เป็นสถานที่ต่อมาที่เด็กจะได้รับการ วิชา และ การอบรมปลูกฝังนิสัยที่ดีต่าง ๆ ฉะนั้น บ้าน จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด อิทธิพลของบ้านจึงมีต่อตัวเด็กมากกว่าแห่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นของธรรมชาติอยู่เองสิ่งแวดล้อมนี้หากเป็นไปได้ในทางที่ดีและถูกต้อง เด็กก็มีหวังที่จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า แต่หากเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามแล้ว ชีวิตของเด็กก็อาจจะพบกับความชื่นชมในที่สุด¹

ในบทก่อน ๆ เราได้กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองของรัฐแก่เด็กที่จะมีบ้านใหม่ โดยวิธีการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งถือเป็นวิธีการทดแทนอย่างถาวรในการเลี้ยงดูโดยครอบครัวของเด็กเอง เมื่อเด็กต้องถูกแยกจากครอบครัวของเด็กเองด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งการให้ความคุ้มครองของรัฐในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้น ถ้าจะมองให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่ารัฐให้ความคุ้มครองที่ปลายเหตุ คือเมื่อเด็กต้องถูกแยกออกจากครอบครัวของตนแล้วไม่ว่าด้วยสาเหตุใด และจำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในครอบครัวใหม่หรือบ้านใหม่ รัฐก็จะเข้ามาคุ้มครองเด็กให้ได้ครอบครัวใหม่ที่ดีและสามารถให้ความสุขแก่เด็กได้อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามยอมเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เด็กไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวที่แท้จริง

1

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. "ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัญหาเด็กและวัยรุ่น. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์). หน้า 149.

ยกเว้นในกรณีฉุกเฉินและจำเป็นจริง ๆ¹ ในกรณีนี้จะไต่ถ่วงถึงมาตรการในการให้ความคุ้มครองป้องกันของรัฐที่ควรจัดทำเพื่อไม่ให้เด็กต้องกลายเป็นบุตรบุญธรรม เนื่องจากเป็นเด็กกำพร้าอนาถา ถูกทอดทิ้งหรือเป็นเด็กที่ไม่เป็นที่ปรารถนาของครอบครัว (unwanted child) , ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาที่คนเหนือให้เด็กต้องไปอยู่กับครอบครัวอื่นซึ่งมีใช้ครอบครัวที่แท้จริงของตน เพราะครอบครัวถือว่าเป็นส่วนสำคัญมากสำหรับชีวิตเด็กที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีอนาคตรุ่งเรือง มีความสุข และความสำเร็จในชีวิต เด็กไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใดหรือศาสนาใดก็ตาม ความเจริญเติบโตของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัวของเขาทั้งสิ้น²

การที่รัฐจะสามารถวางมาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่เด็กมิให้ต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า อนาถา ถูกทอดทิ้ง และลงท้ายด้วยการถูกส่งไปอยู่กับครอบครัวอื่นซึ่งมีใช้ครอบครัวที่แท้จริงของตนนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กต้องกลายเป็นเด็กที่นำสงสาร เหล่านั้นเสียก่อนว่า ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากสาเหตุใดซึ่งมักพบว่าเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. การสูญเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร ซึ่งในปัญหาข้อนี้การเสียชีวิตโดยกะทันหัน ส่วนใหญ่จะเกิดจากอุบัติเหตุ ทุกคนจะต้องมีประสบการณ์ในเรื่องอุบัติเหตุบนท้องถนนไม่ว่าจะโดยการอ่านจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ คำบอกเล่า ตลอดจนประสบการณ์เองก็ตาม โดยเฉพาะในสังคมที่เจริญมักจะมีปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนนมากขึ้น เพราะเมื่อประเทศเจริญก็ต้องมีสื่อของการติดต่อ สื่อที่อื่นหนึ่งคือถนน ฉะนั้นการคัดถนนไปสู่ชุมชนต่าง ๆ จึง

¹ Hazel Fredericksen, The Child and His Welfare, p. 24.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

เป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลอันหนึ่ง เมื่อมีถนนที่ท้องมีรถวิ่ง ยิ่งรถมากและขับโดยไม่ระมัดระวังอุบัติเหตุก็ยิ่งมีมาก โดยเฉพาะถ้าเป็นถนนที่ ๆ ที่เรียกว่าซูปเปอร์ไฮเวย์ อุบัติเหตุมักจะร้ายแรง เพราะถนนที่รถวิ่งเร็ว ฉะนั้นจึงมีเหตุปรากฏอยู่เสมอว่าชนแล้วหนี เช่น คนขับรถบรรทุกขนาดใหญ่เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด¹ เป็นที่น่าสังเกตุว่าสถิติผู้เสียชีวิตบนท้องถนนมีประมาณวันละ 1,000 คน ซึ่งมีอัตราถึง 1 ใน 3 ของอุบัติเหตุอย่างอื่น เฉลี่ยแล้ว 90 วินาทีคือ 1 คน² ผลจากอุบัติเหตุทำให้เกิดผลเสียหายหลายประการ ทั้งทางด้านการธุรกิจและสังคม ทางด้านการธุรกิจจะทำให้เสียทรัพย์สินต่าง ๆ มากมาย ทางด้านสังคมนอกจากจะทำให้เป็นอันกรายกอดสุขภาพอนามัยของผู้ประสบอุบัติเหตุแล้ว ยังทำให้เกิดผลเสียโดยทางอ้อมอีก นั่นก็คือปัญหาเด็กกำพร้าจะตามมา เราควรจะช่วยกันป้องกันและแก้ไขปรับปรุง เพื่อลดอุบัติเหตุให้ลดลง³

นอกจากภัยอันเกิดจากอุบัติเหตุแล้ว การสูญเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควรที่ยิ่งใหญ่อีกอันหนึ่ง คือภัยสงคราม ภัยสงครามทำให้สูญเสียชีวิตผู้คนนับไม่ถ้วน ผลที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามยุติแล้วก็คือ เด็กกำพร้า อนาคต เป็นจำนวนมากมายที่ถูกทอดทิ้งโดยไม่มีใครเหลียวแล ในระหว่างคริสต์ทศวรรษที่ 19 ในหลายประเทศมีกฎหมายห้ามการรับบุตรบุญธรรม แต่เมื่อเริ่มคริสต์ทศวรรษที่ 20 โดยเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1914 - 1918 ใน

¹ สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์), หน้า 161.

² สุขสงวน คัมภีร์, อารยธรรมสากล, เอสไอฉบับก่อนรับดูรณ์ (2526).

³ สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, หน้า 166.

ระหว่างสงครามโลกการรับบุตรบุญธรรมก็เพิ่มขึ้นอย่างมากมาynaประหลาด ซึ่งเหตุผล
 จูงใจในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนี้ก็มีอิทธิพลต่อคนเป็นจำนวนมาก ทั้งแต่สงคราม
 โลกครั้งที่ 2 และทางจิตวิทยาสมัยใหม่ก็มีส่วนช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของการเจริญ
 เติบโตของเด็ก ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับกรณีที่บิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่จะมาแทนเป็นบิดา
 มารดาในขณะตั้งแต่เด็กยังมีอายุน้อยอยู่ ¹

2. การหย่าร้างระหว่างสามีและภรรยา สมัยก่อนคำว่าหย่าร้างเราจะ
 ไม่นึกหู่ เพราะถือเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์โดยเฉพาะสังคมทางแถบเอเชีย เช่น ไทย จีน
 ญี่ปุ่น อินเดีย ลาว ฯลฯ เป็นต้น แต่เมื่อสังคมเจริญขึ้นการหย่าร้างก็จะมีมากขึ้นและ
 เป็นที่ยอมรับ ดังปรากฏตามสถิติของกรมการปกครองเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสและ
 การหย่าร้างมีอัตราและแนวโน้มสูงขึ้น กล่าวคือ ปี พ.ศ. 2517 จดทะเบียนสมรส
 จำนวน 199,258 ราย จดทะเบียนหย่า จำนวน 12,817 ราย ปี พ.ศ. 2518
 จดทะเบียนสมรส จำนวน 266,934 ราย จดทะเบียนหย่า จำนวน 13,355 ราย และ
 ปี พ.ศ. 2519 จดทะเบียนสมรส จำนวน 270,415 ราย จดทะเบียนหย่า จำนวน
 16,536 ราย ทั้งนี้เพราะแนวความคิดเปลี่ยนไปจากเดิมโดยถือว่าถ้าอยู่ด้วยกันไม่มี
 ความสุขก็อยู่ด้วยกันเลย คิดนี้ไม่เหมือนเดิมซึ่งใครเป็นสามีภรรยานั้นก็คงอยู่กัน
 ถอดอกไปแม้จะทุกข์หรือสุขก็ตาม เพื่อชื่อเสียง เพื่อลูกเพื่อพ่อแม่ ฯลฯ แต่ในสังคม
 ปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา การหย่าร้างเป็นเรื่องที่ทำมาก
 และง่าย และการแต่งงานใหม่ก็ไม่ไช่ของยาก เพราะความเป็นมาด้วยความ เป็นสาว
 ในความรู้สึกของคนอเมริกันไม่แตกต่างกัน ² เราไม่ถือว่าแปลกแต่ เป็นของน่ารังเกียจ

¹ Department of Social Affairs, "Study on Adoption of Children," United Nations Publication (1953): 9.

² Ernest R. Groves, The American Family (Lippincott Co: 1934), p. 247.

อะไร สำหรับประเทศไทยการจดทะเบียนสมรสยังไม่เป็นที่แพร่หลายในหมู่มนุษย์ การหย่าร้างจึงมีสถิติไม่สูง แต่อันที่จริงแล้วการไม่จดทะเบียนสมรสจึงทำให้ไม่มีสถิติของการหย่าร้าง เพราะจะออกมาในรูปของการละทิ้ง ซึ่งก็มีมากในหมู่มนุษย์ที่มีฐานะ เศรษฐกิจตกต่ำ เช่น กรรมกร ลูกจ้าง ช่างฝีมือ เป็นต้น ซึ่งการที่สามีละทิ้งภรรยาเป็นภาระแก่สังคมอย่างมาก สังคมต้องให้การดูแลและช่วยเหลือภรรยาและลูกที่ถูกทอดทิ้ง โดยเฉพาะญาติพี่น้องของแม่ภรรยา เพราะยังไม่มีโครงการของรัฐบาลช่วยเหลืออย่างกว้างขวางและเพียงพอ บุตรที่เคยชินต่อสภาพพ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่นและความมั่นคงแก่เขา แต่ความสัมพันธ์แบบนี้ต้องถูกทำลายไป เป็นการทำลายความสัมพันธ์แบบกลุ่มปฐมภูมิ (primary group) ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล¹ ความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่มีความอบอุ่น จะเห็นได้ชัดในเด็กที่บ้านแตก บิดามารดาหย่าร้าง เด็กที่ประพฤติก้าวเลวไหล อาชญากร วัยรุ่น การประพฤติกดทางเพศ และการเป็นเด็กจรจัด เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนมาก เพราะเป็นปัญหาที่เด็กพยายามต่อสู้กับความดีและความชั่ว ซึ่งในที่สุดเด็กก็อาจจะไม่พยายามต่อสู้ต่อไป หรือเฉื่อยชื่อยอดไป การหย่าร้างมีผลทำให้เด็กขาดความมั่นคง ความปลอดภัย เด็กซึ่งเป็นบุตรของคู่สมรสที่มีการหย่าร้างกันนั้นมักเป็นเด็กที่ไม่พึงปรารถนา (unwanted child) ส่วนมากจะถูกยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของปู่ย่าตายาย

3. การว่างงานและปัญหาความยากจน การว่างงานเป็นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะต้องมีปรากฏเสมอไม่ว่าประเทศจะพัฒนาหรือค่อยพัฒนา และถ้ามีการว่างงานมาก ๆ ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เสียหายต่อเศรษฐกิจและ

1

Magaret Mead, "Broken Hones," The Nations. (27 February 1929): 253 - 255.

เป็นการแก่งัดสังคม เพราะถ้าคนที่คนไม่มีงานทำไม่แต่เฉพาะทำให้ขาดรายได้เท่านั้น ยังทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและมีส่วนช่วยให้คนเป็นโรคประสาทมากขึ้น และทำให้เศรษฐกิจไม่มั่นคง¹ ผลของการว่างงานทำให้ครอบครัวขาดรายได้ ฐานะยากจน ไม่มีเงินจับจ่ายใช้สอยหรือเลี้ยงดูครอบครัว เมื่อมีบุคคลอื่นนำเงินมาให้และแสดงความจำนงขอรับบุตรของตนไปเลี้ยงดูแทนพ่อแม่เหล่านี้จึงไม่ปฏิเสธ โดยไม่คำนึงว่าบุตรของตนจะไปอยู่อย่างไร มีหลักประกันที่มั่นคงหรือไม่ เขาขอเพียงได้เงินมา ซึ่งถ้าทุกอย่างตรงไปตรงมาก็คือการซื้อขายเด็กนั่นเอง ซึ่งเราควรจะมีการแก้ไขปัญหาการว่างงาน และทำให้ประชาชนมีงานทำกันมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีครอบครัว ควรจะมีโอกาสที่จะทำงานหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งปัจจุบันนี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ประกาศรับสมัครงานส่วนใหญ่จะระบุคุณสมบัติว่าให้เป็นโสด ถ้ามีครอบครัวแล้วมักจะไม่นับเข้าทำงาน เขาคำนึงถึงแค่ผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่มองถึงผลที่จะตามมาในอนาคต ไม่มองถึงความจำเป็นของบุคคลที่จะต้องเลี้ยงดูครอบครัว มีบางคนกล่าวว่าถ้าโรงงานให้คนทำทุกคนจะไม่มีปีใครคอยาก² ทุกประเทศถือว่าปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง และความมั่งมีหรือยากจนก็มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรือสมัยประวัติศาสตร์ แต่ในระยะนั้นยังไม่เป็นปัญหารุนแรง จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมขึ้น ประกอบกับการขยายตัวทางการค้า มีตลาด มีการกำหนดค่านิยมของสินค้าแต่ละอย่าง มีการวางมาตรฐานการครองชีพโดยอาศัยวัฒนธรรม

๕ คน

¹ สุกัทธา สุกภาพ, การประกันความมั่นคงทางสังคมในสหรัฐอเมริกา, สภาวิจัยแห่งชาติ (2513), 82.

² Hanna H. Meissner, Proverty in the Affluent Society (Happer, 1969), p.1.

และประเพณีเป็นเครื่องกำหนด คนยากจนและคนมั่งมีจึงแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด¹ ความมั่งมีไม่ได้กระจายไปทั่วทุกคน ความแตกต่างในด้านการครองชีพจึงปรากฏขึ้น คนเริ่มสนใจตัวเองและเปรียบเทียบกับคนอื่น ทลอคจนความไม่เสมอภาคของตน เพราะคนยากจนไม่อาจจะหาสิ่งของและบริการต่าง ๆ มาบำบัดความต้องการอย่างเพียงพอ ความเป็นอยู่ของคนจนกับคนมีจึงห่างกันออกไปทุกที บางคนเห็นว่าคนไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความผิดหวัง บางคนเห็นว่าคนไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคมเท่าที่ควร มีบางคนได้ให้คำจำกัดความของความยากจนว่า คือ สภาพของการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้

เมื่อครอบครัวประสบปัญหาความยากจน ครอบครัวซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังความรักความอบอุ่นให้แก่เด็ก ก็ไม่สามารถจะให้สิ่งเหล่านั้นแก่เด็กได้ บุตรกลายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาสำหรับครอบครัวที่มีฐานะยากจน บางครั้งบุตรจะถูกประนามจากบิดามารดาว่าเกิดมาเพื่อล้างมลทินครอบครัวซึ่งยากจนอยู่แล้วให้จนลงไปอีก เด็กเหล่านี้จะเติบโตขึ้นมาอย่างไรความหมาย และถูกผลักดันออกไปจากครอบครัวคนแล้วคนเล่า

4. วัยรุ่นกับเสรีภาพทางกามารมณ์ ความเหลวแหลกของสังคมปัจจุบันนี้อาจมีสาเหตุได้หลายอย่าง แต่สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งนั้น คือการปล่อยให้วัยรุ่น

1

John Lewis Gillin, et. al. Social Problems (D. Appleton-Century Co, 1147), p. 392.

มั่วโลกันต์กัน โดยการใส่เสรีภาพทางกามารมณ์อย่างฟุ่มเฟือย¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศในแถบตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ปรากฏว่ามีมารคาที่มีอายุ 13 ถึง 15 ปี อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมารคาเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังไม่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษา ไม่มีรายได้ เพียงพอที่จะดำรงชีพ และไม่มีความรู้และประสบการณ์ทางอาชีพ เมื่อมีบุตรเกิดขึ้นมา จึงตกเป็นภาระของสังคมซึ่งคาดคะเนกันว่าในระหว่าง ค.ศ. 1961 กับ 1974 มีผู้ให้ กำเนิดบุตรนอกสมรสเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 75 ในหมู่มารคาที่มีอายุน้อยเหล่านี้ มีอยู่เพียง ร้อยละ 40 เท่านั้น ที่ได้สมรสกับชายที่เป็นบิดาเด็ก แต่ว่าการสมรสมากรายก็ลง อย่ควยการหย่าร้าง แพทย์หญิงแมรี แคลเคอะโรน นายกสภาชาวสารและการอบรม ทางเพศทานหนึ่งในสหรัฐอเมริกา ไค้กล่าวไว้อย่างน่าคิดคว่า

"ปัจจุบันเยาวชนมีชีวิ้อยู่ท่ามกลางภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกามารมณ์ โทร-ทัศน์ อย่ หนังสือพิมพ์ อย่ นิตยสาร อย่ ภาพยนตร์ อย่ ตลอดจนความประพฤติ ปฏิบัติของผูปกครองและมิตรสหาย เหล่านี้ล้วน กระตุ้นส่งเสริมกามารมณ์ทั้งสิ้น เมื่อเขาขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องเกี่ยวกับเพศ เขาก็ยอมจะปล่อยตัวไปตาม แรงกระตุ้นของตัวเขาเอง เป็นธรรมดา"

หญิงสาววัยรุ่นจำนวนมากไม่ถือว่าเป็นการเสียหายในการที่เธอจะมีสัมพันธ์สวาทกับชาย ก่อนที่จะมีการสมรส โดยเธออ้างว่าเมื่อถูกแรงกระตุ้นของธรรมชาติจนทนไม่ไหวก็จำ ต้องบ่าักความใคร่ให้เหือดหายไป โดยเหตุนี้พวกเธอจึงมักจะไม่หาทางป้องกันการมี ครรภ์ พวกเธอมักจะไม่คิดกันอย่งนี้ บางคนก็ฉะฉานจะกินยาเม็ดคุมกำเนิดเหมือนกัน แต่ ครั้นจะไปซื้อค้ำร้านขายยาก็กลัวว่าตนจะกลายเป็นเป้าสายตาของใคร ๆ

¹ นิตยสารแมและเด็ก 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วีระธรรม, 2522),

สำหรับของไทยชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยยังคงมีอิทธิพลอยู่บ้าง แม้ว่าปัจจุบันนี้วัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของไทย เนื่องจากความเจริญทางวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ก็ตาม หญิงไทยบางกลุ่มยังมีความละเอียดในการยุ่งเกี่ยวกับเพศตรงข้ามก่อนการแต่งงานและถือเป็นเรื่องเสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล แต่ก็มีบางกลุ่มซึ่งคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ซึ่งกลุ่มหลังนี้นับวันจะมีปริมาณมากขึ้นโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นหรือนักเรียน นักศึกษา เนื่องจากสถานเริงรมย์ต่าง ๆ เปิดมากขึ้นทุกวัน บิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจที่มีบีบรัดตัวทุกวัน จนไม่มีเวลาที่จะสนใจให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานของตน เมื่อเด็กขาดความอบอุ่นก็แสวงหาความอบอุ่นจากเพศตรงข้ามซึ่งคิดว่าจะทดแทนกันได้ ผลที่ได้รับก็คือทารกที่เกิดมาเพราะความสนุกสนานชั่วครั้งชั่วคราวของบิดามารดา กลายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา มีเด็กทารกเป็นจำนวนมากที่ถูกทอดทิ้งไว้ตามโรงพยาบาล และไปเติบโตในสถานสงเคราะห์ของทางรัฐบาลและเอกชน เด็กเหล่านี้เมื่อเติบโตขึ้น จะทำความหนักใจให้แก่บ้านเมืองและสังคมเป็นอันมาก ในปัจจุบันนี้เด็กที่มีความประพฤติไปในทางก่อกวนสังคมมีอยู่ไม่น้อย เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้แก่เด็กที่ประพฤตินั้นเป็นพาลเถร เป็นนักเลงลักขโมย ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เล่นการพนัน หนีวัยหญิง ติดยาเสพติด เด็กบางคนไม่ใช่ประเภททำความผิดแต่ชอบแต่งกายและนำกรีธาทำทางให้สะอึกสะอื้น มักชอบจับกลุ่มกันและหนักเข้าก็ร่วมมือกันกระทำความผิดกฎหมายได้ เป็นที่น่าสังเกตุว่าในจำนวนเด็กเหลือซอที่ได้กระทำผิดทางอาญานั้น ประมาณ 40% เป็นเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดีและครอบครัวมีปัญหา

เมื่อเราได้ศึกษาถึงสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งทำให้เด็กที่เกิดมาในครอบครัวต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า อนาคต ถูกทอดทิ้ง หรือไม่เป็นที่พึงปรารถนาของครอบครัวแล้ว เราจะเห็นได้ว่าบางสาเหตุเราสามารถที่จะหาหนทางป้องกันแก้ไขไม่ให้เกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะต้องใช้เวลานานเกือบชั่วอายุคนก็ตามแต่ผลที่ได้รับก็คุ้มค่า เพราะเราจะได้พลเมือง

ที่ตีพร้อมจะดำรงชีวิตอย่างมีแก่นสารทั้งแก่ตนเองและสังคม เพราะเขาจะได้เติบโต ทั้งทางร่างกายและจิตใจภายใต้การให้ความรักความอบอุ่นของครอบครัว การที่แม่เลี้ยงดู ลูกด้วยตนเองนั้นมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและพฤติกรรมของ เด็ก แม่จะให้บุคคลอื่นเลี้ยงดู แทนก็ไม่ค่อยมีบุคคลที่จะยิ่งไปกว่าแม่แท้ ๆ ของเด็ก เพราะแม่ยอมเติมไปด้วยความรัก ความเข้าใจ และความอดทน การที่แม่ทอดทิ้งไปขณะยังเล็ก ๆ เพียงใดก็ยิ่งก่อให้เกิด อันตรายแก่เด็กมากขึ้นเพียงนั้น ¹

ในการวางมาตรการป้องกันมิให้เด็กกลายเป็นเด็กกำพร้า อนาคต ถูกทอดทิ้ง หรือไม่เป็นที่พึงปรารถนาของครอบครัวนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคคลหลายฝ่าย ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับตัวบุคคล ในเรื่องนี้รัฐ ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย เป็นผู้ออกกฎหมาย และเป็น ผู้บริหารประเทศ

มาตรการในการป้องกันมิให้เด็กกลายเป็นเด็กกำพร้า อนาคต ถูก ทอดทิ้ง หรือไม่เป็นที่พึงปรารถนา นั้น ได้แก่

1. การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุอุบัติภัย โดยกำหนด ไว้ในหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้ตั้งแต่เด็ก เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการจราจร การ ใช้รถใช้ถนน การข้ามถนน การใช้สัญญาณมือ ฯลฯ เมื่อเด็กทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ แล้ว เขาก็สามารถป้องกันตนเองได้ในวัยเด็ก และจะคิดเป็นนิสัย เมื่อเติบโตเป็น ผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจุบันนี้รัฐได้เห็นความสำคัญของการสูญเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุอุบัติภัย

¹ สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, "ความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว," ปัญหาเด็กและวัยรุ่น, หน้า 136.

จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติขึ้น โดยคณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการตามโรงเรียนต่าง ๆ เริ่มจากการสอนนักเรียนให้รู้จักกฎจราจร ตลอดจนการใช้ธงสัญญาณ เมื่อเวลาจะข้ามถนน โดยการปีโรตเลียมแห่งประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนนำธงแจกตามโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร และจะกระจายไปในต่างจังหวัดในไม่ช้า

เมื่อประชาชนทุกคนรู้จักการใช้รถใช้ถนน รู้จักกฎจราจร อุบัติเหตุต่าง ๆ ก็จะลดลง การสูญเสียชีวิตของบิดามารดาซึ่งจะทำให้เกิดเด็กกำพร้า อนาคตก็ลดลงด้วย ไม่ก่อให้เกิดเป็นภาระแก่สังคมที่จะต้องจัดหาบ้านให้แก่เด็กเหล่านั้น

2. อบรมสั่งสอนให้เยาวชนรู้จักชีวิตครอบครัวที่ถูกต้อง ให้เด็กรู้จักความรักความอบอุ่นในครอบครัว และชี้ให้เห็นถึงโทษของการแตกแยกหย่าร้างภายในครอบครัว ชี้ให้เห็นว่าเด็กที่ท่องเที่ยวในครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกันนั้นมีสภาพที่น่าสงสารอย่างไร ถ้าทำได้ควรจะบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจในการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนแล้วทางบ้านบิดามารดาก็มีบทบาทสำคัญในการให้การอบรมสั่งสอนแก่บุตร เป็นการปลูกฝังความคิดที่ตติงแต่ในวัยเด็ก เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาจะมีทัศนคติกับครอบครัวที่อบอุ่นและสมบูรณ์แบบ และเกลียดกลัวการแตกแยกหย่าร้าง ซึ่งจะส่งผลให้บุตรที่เกิดมาได้รับความรักความอบอุ่นในครอบครัวไม่กลายเป็นเด็กมีปัญหาหรือถูกทอดทิ้งอีกด้วย

3. ให้ความรู้ทางค่านิยมศึกษาแก่เด็กนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในทางที่ถูก ในเรื่องนี้จำเป็นต้องยอมรับอย่างหนึ่ง วัยรุ่นเป็นวัยที่อยากลองอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งคนยังไม่เคยพบปัญหาที่ตกเตียงกันอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ ควรจะให้ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา แก่เด็กนักเรียน นิสิต นักศึกษาหรือไม่ ฝ่ายที่เห็นว่าการให้ความรู้นี้ก็โดยที่เห็นว่า เมื่อเขาอยากลองอยากเรียนรู้อะไรก็ควรให้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง เสียจะดีกว่าให้เขาแอบไปเรียนรู้อะไร

ซึ่งอาจพลากพลังและเกิดปัญหาตามมาได้ ส่วนฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรให้ความรู้โดยเหตุผล ว่าถ้าเด็กได้เรียนรู้แล้วก็จะลงมือในสิ่งที่ตนรู้ ผู้ไม่ควรให้รู้โดยให้ธรรมชาติสอนไปเอง เมื่อถึงเวลาจะดีกว่า ในทางประเทศการสอนวิชาเพศศึกษาไม่ค่อยได้ผลเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ ประเภทที่หนึ่ง การสอนมีได้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม เพราะครูผู้สอนหาได้รับอบรมมาอย่างเพียงพอไม่ อีกประการหนึ่งเป็นเพราะบิดามารดาเด็กพากันสนับสนุนให้มีการสอนวิชาเกี่ยวกับเพศอย่างจำกัด ไม่ต้องการให้มีการสอนอย่างละเอียดกว้างขวาง ซึ่งการให้เด็กรู้เรื่องเกี่ยวกับเพศอย่างงู ๆ ปลา ๆ ย่อมทำให้เด็กต้องเผชิญกับอันตรายทั้งที่บิดามารดาทางก็ประสงค์จะบังคับป้องกันอันตรายนั้น

สำหรับประเทศไทยนั้น เห็นว่าควรจะให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษาในลักษณะวิชาการและการป้องกันการมีบุตร เมื่อยังไม่ประสงค์จะมีบุตร ในเรื่องนี้ครูอาจารย์ผู้สอนควร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงและได้รับการอบรมมาอย่างเพียงพอ ซึ่งคิดว่าปัญหาเด็กกำพร้า อนาคต ที่ไม่พึงประสงค์จะลดน้อยลง

4. รัฐควรให้ความคุ้มครองป้องกันเด็กที่เกิดนอกสมรส งานป้องกันถือเป็นสิ่งที่จำเป็นมากและควรจะเริ่มป้องกันไว้แต่ต้นมือ ทำให้จำนวนเด็กนอกสมรสที่จะเป็นยุวอาชญากรรมน้อยลง ในประเทศนิวซีแลนด์ถือว่าเด็กที่เกิดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นอาจเป็นภัยโดยง่ายต่อสังคมภายหลัง รัฐบาลนิวซีแลนด์ได้สนับสนุนให้การสงเคราะห์มารดานอกสมรส (Unmarried Mother) โดยให้เงินช่วยเหลือสถานสงเคราะห์ซึ่งดำเนินงานรับสตรีที่ตั้งครรภ์ประมาณ 3 เดือนขึ้นไป แต่ไม่ได้แต่งงานแล้วนำไปเก็บตัวไว้จนกว่าจะคลอดบุตร หลังจากคลอดแล้ว 3 เดือน จึงปล่อยให้กลับภูมิลำเนาเดิมในระหว่างที่หญิงนั้นไม่สามารถปฏิบัติงาน จะได้รับเงินสงเคราะห์ผู้ป่วย (Sickness Benefit) จากกรมประกันสังคม

สำหรับประเทศไทยเห็นว่า ควรจะมีการป้องกันช่วยเหลือมารดานอกสมรส (Unmarried Mother) นี้เช่นกัน เพื่อมิให้เด็กที่เกิดมากกลายเป็นเด็กกำพร้าอนาคต

และไม่เป็นที่พึงปรารถนาอีกต่อไป เพราะอย่างน้อยรัฐก็อุปการะเลี้ยงดู ควบคุมของ เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษาหญิงที่รักสนุก หรือหญิงโสเภณีที่มีครรภ์โดยไม่ตั้งใจ เป็นต้น

5. ควรเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล โดยเฉพาะภาคเอกชนในการรับคนโสดเท่านั้นเข้าทำงาน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ ประชาชนเป็นจำนวนมากว่างงาน ผลของการว่างงานทำให้ขาดรายได้ฐานะยากจน ผู้ที่มีครอบครัวและมีบุตรจะต้องประสบปัญหาความเดือดร้อนมากกว่าคนโสด แต่ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่สังคมมองข้ามปัญหาข้อนี้ไปเสีย เนื่องจากมองแต่ประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่มองถึง ผลที่จะตามมาในอนาคต การรับสมัครงานมักจะระบุคุณสมบัติว่าเป็นโสด ซึ่งทำให้คนที่ มีครอบครัวมีภาระต้องเลี้ยงดูภรรยาและบุตร ต้องว่างงานและประสบปัญหาความยากจน

รัฐบาลจะมองถึงปัญหาคำนี้ และพยายามประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลมองเห็นความจำเป็นของผู้มีครอบครัว และรับบุคคลเหล่านั้นเข้าทำงาน เพราะนอกจากจะช่วยบุคคลนั้นให้มีงานทำ มีรายได้ มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยครอบครัวของเขา บุตรและภรรยาซึ่งเขาต้องอุปการะอีกด้วย เขาวรณเหล่านั้นจะเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคต และจะไม่ต้องอยู่ในสภาพเด็กที่ไม่พึงปรารถนาของครอบครัวอีกด้วย

6. เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการคุมกำเนิดให้แพร่หลาย ปัจจุบันนี้ยังมีคนอีกเป็นจำนวนมากที่มีความเชื่อผิด ๆ ว่าการคุมกำเนิด เป็นสิ่งเลวร้าย เป็นบาป หรือผิดศีลธรรม ถ้าบุคคลเหล่านั้นจะมองให้ลึกซึ้งลงไปอีกจะเห็นว่า การปล่อยให้เด็กเกิดออกมาโดยไม่เป็นที่พึงปรารถนาของบิดามารดาจะเป็นบาปมากกว่าหลายเท่า เด็กที่เกิดออกมาจะถูกทอดทิ้งกลายเป็นเด็กมีปัญหา ปัจจุบันนี้ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ มีเด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้และหนีไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเด็กเหล่านั้นต้องตกเป็นภาระของสังคมของรัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ ถ้าเขาเหล่านั้นป้องกันเสียมิให้เกิดมา ก็จะทำให้เด็กเหล่านั้นมีจำนวนน้อยลง

สิ่งที่ควรจับตาคือ พยายามประชาสัมพันธ์ให้คนส่วนมากเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันนี้ก็มีสมาคมวางแผนครอบครัวดำเนินการในเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่ควรจะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นไปอีก เพื่อให้คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจได้เข้าใจถึงคุณประโยชน์ของการคุมกำเนิดมากขึ้น ทั้งในเมืองและชนบท

7. กำหนดให้มีการให้การศึกษากับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของตน เพราะเด็กอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือโรงเรียน ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีแล้ว เขาก็จะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้บิดามารดาจะต้องเป็นคนดีและมีความรู้ความสามารถในการอบรมบุตรของตน การให้การศึกษากับบิดามารดาผู้ปกครองในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์หรือเปิดการอบรมระยะสั้น เพื่อให้บิดามารดาผู้ปกครองมีความรู้เป็นพื้นฐานในการสร้างวิธีการอบรมให้ความรักความอบอุ่น ความเข้าใจอันดีแก่เด็กหรือเยาวชนตามสถานการณ์ที่ตนสามารถกระทำได้ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี มิให้เกิดปัญหา การสร้างความอบอุ่นในวัยเด็กจะเป็นพื้นฐานทางจิตวิทยาของเด็กในด้านการศึกษาครู อาจารย์ผู้รับผิดชอบจะต้องพยายามทำความเข้าใจเด็ก ทำหน้าที่เป็นตัวอย่าง อบรมสั่งสอน เน้นหนักในเรื่องหน้าที่พลเมือง ที่สุจริต และความถูกต้องให้เด็กเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าในปัจจุบันนี้¹

ในเรื่องการกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก เข้ามามีส่วนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น รัฐได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 กำหนดหน้าที่ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในข้อ 19 กำหนดว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

¹ รศ.ดร.โสภา ชนิกุลชัย "การศึกษาเรื่องปริมาณและสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำ" วารสารนายควม, (23 กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2526): หน้า 99.

ของเด็ก ต้องเลี้ยงดูอบรมและให้ความเอาใจใส่แก่เด็กตามสมควรและเหมาะสม และได้กำหนดโทษไว้สำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตาม ในข้อ 23 กำหนดว่า ผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม ข้อ 19 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น บิดามารดามักไม่ค่อยทราบกฎหมายฉบับนี้ จึงเกิดปัญหาขึ้นเสมอ ๆ ว่า บิดามารดาทอดทิ้งบุตรของตนไว้ไม่สนใจเอาใจใส่ จนบางครั้งไปก่อความเดือดร้อนให้บุคคลอื่น ทั้งนี้ จึงควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่บิดามารดาให้เข้าใจถึงหน้าที่ของตน อันจะทำให้สังคมดีขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดลง

8. พยายามสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในชาติ ถ้าคนในชาติมีวินัย ก็จะมีระเบียบปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดี ซึ่งรัฐได้เห็นความจำเป็นในเรื่องการสร้างวินัยภายในชาติ จึงได้ตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ การทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ได้แยกบุคคลเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ปลุกฝังวินัยให้แก่กลุ่มบุคคลในวัยเด็ก ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา
- 2) ปลุกฝังวินัยให้แก่กลุ่มข้าราชการ
- 3) ปลุกฝังวินัยให้แก่กลุ่มประชาชนทั่วไป

ถ้าการทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ก็จะทำให้บุคคลในชาติเป็นผู้มีระเบียบวินัยอยู่ในกรอบที่พึงงาม ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น

9. ควรปลุกฝังเด็กและเยาวชนให้แท้ในทางศีลธรรม การปลุกฝังอบรมทางศีลธรรมจรรยา นั้น นอกจากจะมีส่วนช่วยยกระดับสังคมให้สูงขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาคาความประพฤติกและจิตใจของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงจำ

ท้องถิ่นเด็กและเยาวชนให้ใกล้ชิดศาสนา โดยให้เด็กเกิดศรัทธาอันมั่นคงอันจะ
สามารถบังคับจิตใจ โดยการระงับใจต่อสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ เพราะเชื่อในกรรมที่
อยู่ในศีลธรรมเคร่งครัดของกฎหมายของบ้านเมือง ไม่คิดเบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อน
ให้แก่ผู้อื่น ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมในการอาราธนาพระคุณเจ้าต่าง ๆ เข้ามาสอนธรรมะ
และศีลธรรมจรรยาให้แก่เด็กและเยาวชนเป็นประจำทุกโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม
จริยธรรมในสถาบันการศึกษาและเป็นการป้องกันมิให้สังคมเสื่อมโทรมในทางศีลธรรม¹
อีกด้วย 1

ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงมาตรการบางประการซึ่งเห็นว่รัฐควรริบดำเนินการเพื่อ
ให้สังคมอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น ไม่มีเด็กกำพร้า อนาคตา ไร้ญาติขาดมิตรและเด็กที่ไม่พึง
ปรารถนาของครอบครัวอีกต่อไป อันเป็นการแก้ปัญหาค้นเหตุ มิใช่แก้ที่ปลายเหตุ
โดยการรับบุตรบุญธรรม แม้ว่าการรับบุตรบุญธรรมจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการหา
ครอบครัวให้แก่เด็กก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เด็กควรจะได้อยู่กับบิดามารดา
ที่แท้จริงมากกว่าบุคคลอื่น แม้ว่ามาตรการเหล่านี้จะต้องใช้เวลาอันกว่าจะบรรลุ
ตามเป้าหมายก็ตาม แต่ถ้าวเราเริ่มกันเสียตั้งแต่วันนี้ ก็ยังไม่สายเกินไป เพราะถ้า
เด็กในวันนี้เป็นเด็กที่มีระเบียบ มีความรู้ความคิดในสิ่งที่ดี ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า
ฉันจะช่วยกันจรรโลงสังคมของเราให้อยู่ในสภาพที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

---

¹ ศาสตราจารย์ประกาศน์ อวยชัย, "บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชน
กับความมั่นคงแห่งชาติ," (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมวิทยา),
(โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พระนคร), 2517 หน้า 139.